

Onderzoek naar het nieuws
Kyra van der Weel en Fleur Snoeij
Klas B07

**Hoe is het vertrouwen in de journalistiek veranderd sinds de komst
van het internet?**

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Literatuuranalyse	4
Methode	8
Resultaten/data-analyse	10
Conclusie	13
Bijlagen	15
Artikel Fleur	16
Literatuurlijst	18

Inleiding

Donald Trump won in 2016 de presidentiële verkiezingen in de Verenigde Staten. Hij plaatste destijds ook tweets, die inmiddels niet meer te zien zijn wegens de opschorting van het account, waarin hij het concept fake news bekend maakte voor het algemene publiek. Fake news, nepnieuws, was een manier om aan te geven dat je een nieuwsomroep niet vertrouwd en items als nep te bestempelen. Het leek alsof Trump nieuwsstukken die hem niet zinde, makkelijk kon afschrijven als fake news. Dit leidde onder supporters van Trump tot de gedachte dat veel media corrupt zouden zijn. Nederlandse politici lijken dit gedrag over te nemen, vertelt Marcel Gelauff, hoofdredacteur NOS-Nieuws, aan tafel bij Op1. Volgens hem voedden de PVV en FVD het wantrouwen naar de NOS door ze te invalideren. ¹ Reacties op de tweet die het interview moesten promoten spraken ook boekdelen. “NOS onafhankelijk? Waar zijn dan alle rechtse geluiden? Waarom selectief nieuws?”² tweette een twitteraar. ‘Hebben ze daar ooit wel eens iets positiefs over Trump gezegd? Ik kan het mij niet heugen. Maar ze zijn echt onafhankelijk. Echt, heus waar! Dikke vinger!’³ tweette een ander. Dat Thierry Baudet van het Forum voor Democratie het NOS niet vertrouwt, dat is zeker. Lijsttrekker Baudet was woensdagochtend 3 maart te gast bij Goedemorgen Nederland, het programma dat vooraf het NOS-journaal uitgezonden wordt. Baudet had de gelegenheid het NOS-journaal aan te kondigen. Zijn mening over het journaal moest daarbij ook even uitgesproken worden. ‘En dan nu door met het fake news-journaal met Mark Visser,’ zei hij.⁴

Toen het coronavirus begin 2020 in Nederland uitbrak, geloofden veel mensen al snel dat virus niet bestond of dat het minder erg was dan het in de media geportretteerd werd. Die theorieën werden opgevolgd door de theorieën dat het vaccin allemaal negatieve bijwerkingen zou hebben die de media niet wil vertellen.

Tijdens een boerenprotest werd er ‘fake news’ naar een NOS-verslaggever geroepen, maar niet alleen het NOS is het slachtoffer van wantrouwen⁵. Uit een enquête van het reformatorisch dagblad, een nieuwsomroep die zeker gericht is op een bepaalde maatschappelijke houding, werd kritisch bekeken door de achterban. Bijna de helft van de deelnemers vond dat de media elkaar napraatte en niet kritisch genoeg was naar de overheid.

Kortom, het lijkt alsof het vertrouwen in de media is afgenomen, dat mensen geloven dat de media minder betrouwbaar is geworden. Die twijfel begon voor velen toen Donald Trump over het fake news tweette. Dat gebeurde op het internet. Het internet is enorm groot geworden in de laatste twintig jaar. Ze beïnvloeden bijna alles, waaronder de journalistiek. Niet alleen de journalistieke praktijk, maar ook de houding van het publiek op feiten is veranderd. Mensen kunnen nu zelf op zoek gaan naar informatie en kunnen daar zelf conclusies uit trekken.

Dat leidt ons tot de hoofdvraag van ons onderzoek: hoe heeft de opkomst van het internet het vertrouwen in de journalistiek veranderd?

---

¹ Mediacourant.nl. (2020, 23 juli). Marcel Gelauff: ‘FvD en PVV voeden wantrouwen NOS’. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.mediacourant.nl/2020/07/marcel-gelauff-fvd-en-pvv-voeden-wantrouwen-nos/>.

² @stolk79. (2020, 22 juli). Stolk79 on dutch news outlets [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/stolk79/status/1286042893124341767>.

³ Van Rhijn, J. [@JohnRhijn]. (2020, 23 juli). John van Rhijn # kunstwoordenaar on Dutch Newsoutlet [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/JohnRhijn/status/1286057196204195841>.

⁴ Heilbron, B. (2021, 3 maart). Baudet kondigt NOS Journaal aan als ‘fake news’. NRC. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/03/03/baudet-kondigt-nos-journaal-aan-als-fake-news-a4034025>.

⁵ Visscher, J. (2020, 28 december). Waar komt wantrouwen tegen pers vandaan? RD.nl. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.rd.nl/artikel/900965-waar-komt-wantrouwen-tegen-pers-vandaan>.

Literatuuranalyse

Deelvraag 1:

Hoe is het publieksvertrouwen veranderd sinds de komst van het internet?

Variabele 1: de definitie van journalistiek

Het publiek heeft ook verwachtingen van de journalistiek.⁶ Daarbij zijn hoger opgeleiden kritischer in hun verwachtingen en cynische mensen zijn wantrouwer. Hoogopgeleiden willen andere dingen dan die cynische mensen, want hoger opgeleiden willen juist minder maatregelen om de kwaliteit van de media te verbeteren terwijl cynische mensen juist meer maatregelen willen, maar de verschillen zijn zodanig klein dat ze te verwaarlozen zijn. Daardoor kan je over een algemeen consensus van het publiek rondom de media spreken. Daarbij is het zo dat er in Nederland sprake is van een algemene houding tegenover de journalistiek en niet een oordeel dat bij elk individueel geval opnieuw geveld wordt. Er is in Nederland niet heel veel behoefte aan een publiek debat over de kwaliteit en richtlijnen binnen de journalistiek. Wat verwacht het publiek dan wel van de journalistiek? Allereerst verwacht het publiek transparantie over bronnen, journalistieke principes die gehanteerd worden en over gemaakte bronnen. Voor maatregelen vooraf is weinig animo, maar het publiek wil wel maatregelen achteraf, mocht er iets mis zijn gegaan. Ze willen bijvoorbeeld onderzoek op redacties, het luisteren en reageren op klachten en soms zelfs een schorsing, tijdelijk of permanent, van journalisten die journalistieke principes overtreden.

Variabele 2: het vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Het is voor de functionering van de democratie van belang dat de burgers goed geïnformeerd blijven. Daarom is het belangrijk dat het publiek het nieuws vertrouwt. Gelukkig geeft een groot gedeelte burgers aan het merendeel van het nieuws over het algemeen te vertrouwen⁷. Dit zou tijdens het laatste coronajaar enkel te zijn toegenomen.

Variabele 3: geen vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Wereldwijd lijkt het vertrouwen in de media te zijn afgenomen. In Nederland vertrouwde 61 procent van de samenleving de journalistiek in de periode van 2006 tot 2010⁸. Dit lag 6 procent lager dan het was in de periode 1996 tot 2000. De oorzaak daarvan zou de afnemende kwaliteit van de nieuwsmedia zijn. Dat zou komen door de opkomst van het internet. Hierdoor vindt er meer concurrentie en commerciële druk plaats waardoor het nieuws sneller gepubliceerd moet worden en het er dus meer gelegenheid voor fouten bestaat en meer neiging om items te maken dat gericht is op het publiek en minder op het nieuws zelf.

Toch is het plaatje genuanceerder dan je nu zou denken. Er is geen stérk wantrouwen in de journalistiek en ook geen drang om de overheid in te schakelen om de journalistiek te handhaven, maar het publiek is ook niet bereid om de journalistiek z'n vrije loop te laten gaan. Ze zijn juist voor handhavende professionele regels die zelfstandigheid combineren met externe sancties als er iets misgaat. Daarbij staat het Nederlandse publiek voor het luisteren naar en het reageren op het publiek en eisen ze een transparantie over de werkwijze en openbaarheid van de bronnen. Die transparantie vindt het publiek dan vooral belangrijk, met name de transparantie rondom de bronnen en de journalistieke principes, maar ook transparantie rondom de gemaakte fouten. Ook waardeert het publiek experts die naar de feedback van het publiek kan luisteren en daar op kan reageren. De interactie van journalisten met het publiek is voor het publiek minder belangrijk. Voorlopig vindt er volgens het onderzoek genoeg vertrouwen in het publiek plaats. Er vindt dan wel een afname van het vertrouwen in de journalistiek plaats, maar de meerderheid van het publiek

⁶ van der Wurff, R., & Schönbach, K. (2012). Publieke verwachtingen van journalistieke accountability: hoe denken Nederlanders over de verantwoordelijkheid van de journalistiek? Universiteit van Amsterdam, ASCoR. <http://www.media-ombudsman.nl/article/publiek-overjournalistieke-accountability>.

⁷ Omroep, R. P. (2021, 13 juli). *RPO - Vertrouwen in nieuws in afgelopen coronajaar toegenomen*. RPO. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.stichtingrpo.nl/vertrouwen-in-nieuws-in-afgelopen-coronajaar-toegenomen/>.

⁸ Richard van der Wurff & Klaus Schönbach (2014) Audience Expectations of Media Accountability in the Netherlands, *Journalism Studies*, 15:2, 121-137, DOI: 10.1080/1461670X.2013.801679.

heeft nog steeds vertrouwen in de journalistiek. Het belangrijkste is dat het Nederlandse publiek meer professionalisering van de journalistiek verwacht.

Toch zie je wel dat dat wantrouwen in de journalistiek de laatste tijd juist is toegenomen⁹. Met name tijdens coronatijd werd dat wantrouwen duidelijk. Journalen kunnen niets meer uitzenden zonder bij elke aflevering betwist te worden. Daarbij zie je bijvoorbeeld ook dat heel veel mensen de media niet geloven als het om corona gaat en dat er een grotere groep is ontstaan die enorm vocaal is in zijn wantrouwen rondom de media. Het probleem ligt bij het feit dat die informatie die de journalisten publiceren, ook nog wordt betwist. Journalisten worden ervan beschuldigd dat ze liegen en het publiek gaat naar zijn eigen informatie zoeken die aansluit bij zijn eigen overtuigingen.

Variabelen 4: journalistiek in transitie

Daarbij is de journalistiek haar monopolie op informatie kwijtgeraakt door het internet¹⁰. Vroeger moesten mensen de journalistiek wel geloven, want ze hadden geen andere bronnen. De machtsbalans is veranderd. Daardoor gaan journalisten toch proberen om de aandacht te trekken en is het nieuws persoonlijker geworden, waardoor de kwaliteit van het nieuws is afgenomen. De journalistiek is verdeeld wat betreft het internet¹¹. Enerzijds zijn veel journalisten bereid het internet te gebruiken om hun doelen te bereiken en hun professionele vaardigheden zo kunnen verbeteren. Op het gebied van bijvoorbeeld de snelheid van de journalistiek, het vergaren van informatie en interactiviteit met de lezers kan het internet enorm goed ondersteunen. Anderzijds zijn er ook journalisten die nog moeite hebben om de traditionele journalistiek achter zich te laten. Ze zijn waakzaam over de onbetrouwbaarheid van de informatie die je op het internet kan vinden en zien het internet slechts als commercieel gericht medium.

Ongeveer 98 procent van de journalisten in Nederland zijn actief deelnemer van het internet en maken daar gebruik van¹². Daar wordt veel tijd aan besteed, velen geven aan dat ze minimaal één uur per dag bezig zijn met hun computers, waaronder e-mail. Toch wordt e-mail onder journalisten nog niet als voornaamste medium gebruikt om bronnen te bereiken. Veel journalisten geven het bellen naar bronnen nog steeds de voorkeur. Wel is de rol van de journalist veranderd door het internet. Het publiek kan door het internet zelf informatie verzamelen, waardoor de journalist meer moet zijn dan informatieverschaffer. Het bieden van duiding wordt door het internet een steeds essentiëlere taak van de journalistiek. Meer dan de helft van de journalisten zien dat er een verschuiving van de taak van de journalist plaatsvindt, waarbij er dus steeds meer focus komt op de duiding van informatie.

---

⁹ PodNL, J. V. A. (2020, 4 december). Podcast Luisteren (PodNL): Het vertrouwen in de journalistiek. PodNL. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://podcastluisteren.nl/ep/Het-Unesco-Gesprek-Het-vertrouwen-in-de-journalistiek>.

¹⁰ PodNL, J. V. A. (2020, 4 december). Podcast Luisteren (PodNL): Het vertrouwen in de journalistiek. PodNL. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://podcastluisteren.nl/ep/Het-Unesco-Gesprek-Het-vertrouwen-in-de-journalistiek>.

¹¹ Leopoldina Fortunati, Mauro Sarrica, John O'Sullivan, Aukse Balcytiene, Halliki Harro-Loit, Phil Macgregor, Nayia Roussou, Ramón Salaverría, Federico De Luca, The Influence of the Internet on European Journalism, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 14, Issue 4, 1 July 2009, Pages 928–963, <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01476.x>.

¹² Pleijter, A., Tebbe, F., & Hermans, L. (2002, maart). Nieuwe journalisten door nieuwe bronnen? Nijmegen : Katholieke Universiteit Nijmegen. <https://hdl.handle.net/2066/19159>.

Deelvraag 2:

Hoe is het beroepsvertrouwen veranderd sinds de komst van het internet?

Variabele 1: de definitie van journalistiek

De definitie van journalistiek bleek al snel een vrij benaderbaar begrip te zijn. Er bestaat bijvoorbeeld een verschil tussen de strikte benadering en de liberale benadering van journalistiek. Hierbij focust de strikte benadering zich vooral op de rol van de journalist als generator en verspreider van nieuws. De liberale benadering haakt meer in op de verschuiving naar 'infotainment', waarbij er dus meer ruimte binnen de journalistiek is voor de categorie entertainment.¹³ Traditionele kenmerken blijken echter toch het selecteren, verifiëren en interpreteren van nieuws.¹⁴ Ook uit een onderzoek onder Nederlandse journalisten blijkt dat zij zichzelf vooral zien als een 'afstandelijke observator die verslag doet van het nieuws zoals het is'. Uit dit onderzoek kwam ook naar voren dat Nederlandse journalisten het belangrijk vinden om 'het publiek te onderwijzen' en 'informatie te bieden die directie bieden voor het dagelijks leven'.¹⁵ Een vergelijking laat dus zien dat journalisten in ieder geval verantwoordelijk zijn voor het selecteren en verspreiden van nieuws, om daarmee een frame aan te bieden aan het publiek.

Variabele 2: het vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Het vertrouwen in de journalistiek en het nieuws is een begrip dat ook een aantal keer aan bod kwam. Zo bleek uit twee artikelen dat het vertrouwen van Nederlanders in het nieuws en de journalistiek nog steeds groot is.^{16,17} Het blijkt zelfs dat men het nieuws intensiever is gaan volgen door corona en meer waarde hecht aan de onafhankelijkheid van de pers.¹⁸ Ondanks dat het vertrouwen in de journalistiek groot blijkt te zijn, zitten daar nog steeds voorwaarden aan vast. Zo wordt wel gesteld dat een journalist moet zorgen dat hij betrouwbaar is en zo min mogelijk fouten maakt, anders zou dat erin kunnen resulteren dat het vertrouwen van het publiek afneemt.¹⁹ Hier wordt echter een nuance in aangebracht door een andere auteur. Zo zegt Diekerhof: "De impliciete aanname is meestal dat het vertrouwen van het publiek in de journalistiek gebaseerd is op het journalistieke streven om betrouwbare, feitelijk juiste informatie te leveren." Zij stelt dat deze aanname tekortdoet aan de werkelijke situatie en dat een journalist niet alleen op zoek is naar feitelijke juistheid maar ook naar volledigheid. Hierbij probeert hij het publiek te betrekken en altijd twee kanten van het verhaal te belichten.²⁰

Variabele 3: geen vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Precies het tegenovergestelde, namelijk juist het gebrek aan vertrouwen in de journalistiek kwam ook significant vaak ter sprake. Zo zouden de 'computerisering' en 'digitalisering' nadelige effecten hebben op de betrouwbaarheid van de informatie op het internet, die journalisten weer gebruiken voor het verzamelen van nieuws. Daarnaast verhogen deze nieuwe technologieën de tijdsdruk waaronder journalisten staan, wat erin resulteert dat er minder tijd over is voor het doen van onderzoek en accurate berichtgeving.²¹ Ook in een ander artikel wordt gesproken over de

---

¹³ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. <https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 99-101.

¹⁴ Idem, p. 195.

¹⁵ Hermans, L. (2017, januari). *Journalists in the Netherlands (country report Worlds of Journalism Study)*.

https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study. P. 3.

¹⁶ Hofstede, S. (2020, 17 september). *Gaat de journalistiek door een vertrouwenscrisis? Er lijkt eerder sprake van een kloof*. Svdj. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.svdj.nl/nieuws/gaat-de-journalistiek-door-een-vertrouwenscrisis-er-lijkt-eerder-sprake-van-een-kloof/>

¹⁷ Rogmans, D. (2021, 1 februari). *Het vertrouwen in het nieuws en de journalistiek is in Nederland nog steeds hoog*. VillaMedia. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.villamedia.nl/artikel/het-vertrouwen-in-het-nieuws-en-de-journalistiek-is-in-nederland-nog-steeds-hoog>

¹⁸ Idem.

¹⁹ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. <https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 199.

²⁰ Diekerhof, E. (2020, 23 oktober). *Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen*. JournalismLab. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.journalismlab.nl/hoe-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>

²¹ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. <https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 193.

'democratisering van informatievoorziening door de komst van internet en sociale media'. Door een overvloed aan informatie ontstaat er een tweedeling. Een deel van de mensen grijpt terug op traditionele media. Mede omdat blijkt dat het vertrouwen hierin het hoogst is. Er zijn echter ook mensen die in hun eigen bubbel terecht komen en op die manier radicale ideeën opvatten.^{22,23} Het blijft hierin dus belangrijk dat journalisten aan hun betrouwbaarheid blijven werken, want 'het gebrek aan vertrouwen ondermijnt de maatschappelijke rol van journalistiek'.²⁴ Het blijkt dat zelfs Nederlandse journalisten bang zijn voor het klaarblijkelijke afgenomen vertrouwen in de journalistiek.²⁵

Variabelen 4: journalistiek in transitie

Al deze bovengenoemde informatie leidt in de meeste gevallen tot de conclusie dat journalistiek in transitie is. Zo heeft er de afgelopen jaren een professionalisering van de journalistiek plaatsgevonden. Er zijn ethische codes gevormd, er zijn instituten ontstaan waar de theoretische kennis over het vak is gebundeld en wordt doorgegeven en via beroepsverenigingen heeft er institutionalisering plaatsgevonden.²⁶ Daarnaast wordt aangehaald dat de behoefte van de consument steeds stijgt, en er is steeds meer behoefte aan een constante informatiestroom. Deze aanpassingen zijn mogelijk geworden door de technologische ontwikkelingen van de afgelopen jaren, maar hier mee gepaard gaat wel een vrees voor vertechnering van het vak, waarbij menselijke arbeid straks niet meer nodig is.²⁷

Verder wordt nog ingegaan op de begrippen interactiviteit, hypertextualiteit en multimedialiteit. Concepten die onlosmakelijk verbonden zijn met de komst van het internet, en een duidelijke scheiding laten zien tussen traditionele en online media.²⁸ Er wordt tevens een nieuwe categorie journalisten geïntroduceerd, namelijk on-linejournalisten. Daarbinnen heb je de klassieke journalist, de publieksjournalist en de multimediajournalist. Een klassieke journalist is iemand die die het nieuws selecteert, controleert, interpreteert en presenteert. Een publieksjournalist ziet in dat de consument een grotere positie vereist, en houdt daarmee dus ook meer rekening met de wensen van het publiek. Verder verzetten ze zich tegen 'afstandelijkheid' en 'objectiviteit', omdat ze ervan overtuigd zijn dat je het publiek alleen kunt betrekken wanneer je zelf ook geïnvesteerd bent. De multimediajournalist is iemand die van alle mogelijke toepassingen gebruikmaakt, dus (hyper)tekst, geluid en beeld.²⁹ Er wordt zelfs gesproken van een nieuw journalistiek discours, waarbinnen er geen afstand meer gehouden moet worden tot het publiek maar de journalist het publiek juist probeert te 'embedden'.³⁰

Bovengenoemde dingen kwamen ook terug in het onderzoek onder Nederlandse journalisten. Zo hebben die aangegeven dat het hebben van technische skills en het gebruiken van een zoekmachine steeds belangrijker zijn geworden, dat het contact met het publiek erg gegroeid is (mede door de komst van sociale media en de circulatie van User-generated content) en dat er minder tijd is om onderzoek te doen.³¹

²² Hofstede, S. (2020, 17 september). *Gaat de journalistiek door een vertrouwenscrisis? Er lijkt eerder sprake van een kloof*. Svdj. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.svdj.nl/nieuws/gaat-de-journalistiek-door-een-vertrouwenscrisis-er-lijkt-eerder-sprake-van-een-kloof/>

²³ Rogmans, D. (2021, 1 februari). *Het vertrouwen in het nieuws en de journalistiek is in Nederland nog steeds hoog*. VillaMedia. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.villamedia.nl/artikel/het-vertrouwen-in-het-nieuws-en-de-journalistiek-is-in-nederland-nog-steeds-hoog>

²⁴ Diekerhof, E. (2020, 23 oktober). *Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen*. JournalismLab. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.journalismlab.nl/hoe-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>

²⁵ Hermans, L. (2017, januari). *Journalists in the Netherlands (country report Worlds of Journalism Study)*. https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study. P. 6.

²⁶ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. <https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 105-108.

²⁷ Idem, p. 196 en 301.

²⁸ Idem, 287-297.

²⁹ Idem, 332-350.

³⁰ Diekerhof, E. (2020, 23 oktober). *Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen*. JournalismLab. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.journalismlab.nl/hoe-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>

³¹ Hermans, L. (2017, januari). *Journalists in the Netherlands (country report Worlds of Journalism Study)*. https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study. P. 6.

Methode:

In dit onderdeel zal een verantwoording afgelegd worden over de methode die is gebruikt voor dit onderzoek. Daarna zal aandacht besteed worden aan het verantwoorden van het corpus, waarna als laatste de analysemethode die gebruikt is zal worden beschreven.

1. Verantwoording gebruikte methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een kwalitatieve inhoudsanalyse. Deze is vooral geschikt voor het doen van een verkennend onderzoek. Er wordt vooral op zoek gegaan naar overeenkomsten, verbanden en achterliggende patronen in de bronnen die worden geraadpleegd.³² Een kwalitatief onderzoek kent daarbij verschillende stappen die doorlopen moeten worden om een betrouwbaar onderzoek uit te voeren.

Allereerst is het van belang dat er een onderzoeksvraag wordt geformuleerd. Dit onderzoek ging uiteraard over de vraag: "hoe is het vertrouwen in de journalistiek veranderd sinds de komst van het internet". Na het bepalen van de onderzoeksvraag is de zoektocht naar literatuur gestart. Google Scholar en de vakmedia waren goede plekken om literatuur te verzamelen, en zo is uiteindelijk de eerste versie van het codeboek tot stand gekomen. Zie [bijlage 1](#). De verantwoording over het corpus zal in het volgende punt aan bod komen.

Na het bepalen van ons corpus was het noodzakelijk om de literatuur te gaan coderen en een coding frame te ontwikkelen. Het coding frame bestaat uit hoofdcategorieën en daaruit afgeleide subcategorieën die daarmee de link kan leggen tussen verschillende teksten. Het is belangrijk dat het coding frame afgeleid is uit je onderzoeksvraag, maar daar zal bij punt 3 op ingegaakt worden.

Het ontwikkelde coding frame moet vervolgens getest worden op validiteit en betrouwbaarheid. Validiteit houdt in dat je onderzoek daadwerkelijk test wat het zegt dat het test. Wanneer je onderzoek betrouwbaar is kun je zeggen dat het uitspraken doet die kloppen. Dat is bij een kwalitatief onderzoek moeilijker vast te stellen omdat de uitkomst vaak niet in getallen uit te drukken is. Het onderzoek is getest op validiteit door onszelf af te vragen: "welke informatie is nodig om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden?" Vervolgens hebben we onszelf de vraag gesteld "wat krijgen we te weten aan de hand van deze variabelen?". Deze antwoorden verschilden per variabele waardoor bevestigd kon worden dat er geen sprake was van overlap. Daarnaast zijn klasgenoten benaderd voor feedback, die hebben bevestigd dat zij het eens waren met de gemaakte keuze. De betrouwbaarheid is lastig te controleren, maar onze uitspraken zijn in overeenstemming met andere geluiden over de journalistiek en dit onderwerp. Daarnaast is de analyse van de literatuur individueel gebeurd en zijn wij beiden op dezelfde antwoorden uitgekomen.

---

³² Koetsenruijter, W., & Van Hout, T. (2018). *Methoden voor Journalism Studies* (2de ed.). Amsterdam University Press. P. 137.

2. Verantwoording van het corpus

Het corpus van dit onderzoek is wederom te vinden in bijlage 1. Bij het selecteren van literatuur is gepoogd een zo divers mogelijke selectie te maken. Allereerst zijn de vakmedia geraadpleegd, waar een aantal artikelen naar boven kwamen die aanhaakten op het vertrouwen in de journalistiek. Ze sloten perfect aan bij het onderzoek. Ook belangrijk is het om deze literatuur aan te vullen met wetenschappelijke literatuur. Een proefschrift en enkele rapporten zijn daar voorbeelden van. Om nog een extra dimensie toe te voegen aan deze selectie viel de keuze op een podcast. Achteraf werd besloten toch nog op zoek te gaan naar extra literatuur omdat de podcast niet toereikend genoeg bleek te zijn.

3. Beschrijving van de analysemethode

Zoals al eerder benoemd is de literatuur verdeeld en individueel bestudeerd. Deze verdeling is te vinden in [bijlage 2](#). Na een eerste intensieve lezing van de verschillende literatuur zijn de teksten gereduceerd tot samenvattingen, belangrijkste hoofdlijnen en overeenkomsten. Hierna zijn alle aantekeningen naast elkaar gelegd om te onderzoeken welke thema's en onderwerpen telkens terugkwamen en van groot belang leken te zijn. Daarnaast moesten we onszelf afvragen, welke thema's zijn belangrijk voor het beantwoorden van de hoofdvraag. Deze thema's zijn uiteindelijk gecategoriseerd. Alle literatuur haakten eigenlijk in op vier verschillende punten. Er werd vaak aandacht besteed aan de definitie van journalistiek. Vanuit de definitie van journalistiek en de kerntaken die bij het vak horen werd vaak aangehaakt op het vertrouwen in de journalistiek of juist het afnemen ervan. In veel literatuur werd aandacht besteed aan de veranderingen binnen het vak die een eventuele oorzaak waren van het af- of toenemende vertrouwen, waarna uiteindelijk het internet vaak in verband werd gebracht met het veranderde vertrouwen.

Er werd dus al snel besloten wat nodig was om onze hoofdvraag te beantwoorden en wat daarmee ons coding frame werd. Eerst moest worden vastgesteld wat journalistiek eigenlijk betekent. Vanuit daar leek het een logische stap om te kijken naar het algemene vertrouwen in de journalistiek en het nieuws, maar ook naar het afnemende vertrouwen en de oorzaken daarvan. Als laatste was het interessant om naar het journalistieke vak in transitie te kijken, daarmee worden alle veranderingen van de afgelopen jaren blootgelegd en wordt een link gelegd tussen het veranderde vertrouwen in de journalistiek sinds de komst van het internet.

Resultaten/data-analyse

In dit onderdeel zullen de resultaten van de literatuuranalyse besproken worden per deelvraag en per variabele.

Deelvraag 1:

Hoe is het publieksvertrouwen veranderd sinds de komst van het internet?

Variabele 1: De definitie van journalistiek

Wat wordt er nou van journalisten verwacht?³³. Het publiek verwacht dat journalisten open zijn over hun bronnen en aan de richtlijnen van de journalistiek houden. Eén van die richtlijnen is om zo objectief mogelijk te zijn. Verder wilt het publiek dat journalisten verantwoordelijk worden gehouden als ze een fout begaan. Een logisch gevolg van het niet behalen van die verwachtingen, is een verminderd vertrouwen in de journalistiek.

Variabele 2: vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Er kan enerzijds gepleit worden dat het publiek het vertrouwen in de journalistiek niet heeft verloren³⁴. Het commissariaat voor de media stelt dat het vertrouwen in de journalistiek tijdens de coronatijd is toegenomen en al jaren redelijk stabiel is.

Variabele 3: geen vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Anderzijds, het feit dat het de laatste jaren stabiel is, betekent niet dat er op de langere termijn geen daling van het vertrouwen van de journalistiek plaatsvindt. In de periode van 2006 tot 2010 vertrouwde 61% van de samenleving de nieuwsmedia.³⁵ Dit was in 1996 tot 2000 nog 67%. In de coronatijd werd dat afnemende vertrouwen duidelijker. Journalen zouden niets meer kunnen uitzenden zonder bij elke aflevering op een manier betwist te worden³⁶. Journalisten worden beschuldigd dat ze liegen over informatie.

Variabele 4: journalistiek in transitie

Door de komst van het internet is de journalistiek en hun relatie met het publiek veranderd³⁷. Voor het internet had de journalistiek als het ware een monopolie op informatie. Er was destijds sprake van een machtsbalans in de handen van de journalisten. Die balans is verschoven, omdat mensen nu zelf hun informatie kunnen zoeken en kiezen welke bronnen ze willen lezen. Er is meer competitie onder de media op het internet, waardoor journalisten genoodzaakt zijn om te proberen de aandacht van de lezer te trekken. De kwaliteit van het nieuws is daardoor afgenomen, omdat het commerciële gedeelte te belangrijk is geworden.

De rol van de journalist is veranderd door het internet³⁸. Vroeger, zoals gezegd, hadden de journalisten monopolie op informatie. De journalisten waren de verschaffers van informatie, maar nu zijn ze niet de enige die toegang hebben tot de informatie. Met de komst van het internet heeft iedereen toegang tot informatie, waardoor er steeds meer vraag komt om duiding van die

---

³³ van der Wurff, R., & Schönbach, K. (2012). Publieke verwachtingen van journalistieke accountability: hoe denken Nederlanders over de verantwoordelijkheid van de journalistiek? Universiteit van Amsterdam, ASCoR. <http://www.media-ombudsman.nl/article/publiek-overjournalistieke-accountability>.

³⁴ Omroep, R. P. (2021, 13 juli). *RPO - Vertrouwen in nieuws in afgelopen coronajaar toegenomen*. RPO. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.stichtingrpo.nl/vertrouwen-in-nieuws-in-afgelopen-coronajaar-toegenomen/>.

³⁵ Richard van der Wurff & Klaus Schönbach (2014) Audience Expectations of Media Accountability in the Netherlands, *Journalism Studies*, 15(2), 121-137, DOI: 10.1080/1461670X.2013.801679.

³⁶ PodNL, J. V. A. (2020, 4 december). Podcast Luisteren (PodNL): Het vertrouwen in de journalistiek. PodNL. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://podcastluisteren.nl/ep/Het-UNESCO-Gesprek-Het-vertrouwen-in-de-journalistiek>.

³⁷ Leopoldina Fortunati, Mauro Sarrica, John O'Sullivan, Aukse Balcytiene, Halliki Harro-Loit, Phil Macgregor, Nayia Roussou, Ramón Salaverría, Federico De Luca, The Influence of the Internet on European Journalism, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 14, Issue 4, 1 July 2009, Pages 928-963, <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01476.x>.

³⁸ Jiter, A., Tebbe, F., & Hermans, L. (2002, maart). Nieuwe journalisten door nieuwe bronnen? Nijmegen : Katholieke Universiteit Nijmegen. <https://hdl.handle.net/2066/19159>.

informatie. Dat is de nieuwe rol van de journalistiek. Het wordt steeds essentiëler voor journalisten om duiding te bieden voor informatie in plaats van de informatie slechts verschaffen.

Deelvraag 2:

Hoe is het beroepsvertrouwen veranderd sinds de komst van het internet?

Variabele 1: de definitie van journalistiek

Gekeken naar de definitie van journalistiek zijn er een paar invullingen die omhoogkomen. Zo wordt in het geanalyseerde proefschrift gesproken van een strikte benadering tegenover een liberale benadering. De strikte benadering ziet de journalist als generator van nieuws en ook als verspreider daarvan. De liberale opvatting laat meer ruimte over voor entertainment binnen dit begrip.³⁹ De traditionele kerntaken worden gezien als het selecteren, verifiëren en interpreteren van nieuws en verhalen.⁴⁰ Journalisten zelf hebben verschillende opvattingen over wat hun beroep in zou moeten houden. Zie [bijlage 3](#). Het grootste deel van de ondervraagden journalisten zegt het belangrijk te vinden verslag te doen van de dingen zoals ze zijn. Een ander groot deel zegt het belangrijk te vinden om oriëntatie en directie te bieden in het dagelijks leven. Maar ook het onderwijzen van het publiek en het onderzoeken van bedrijven wordt benoemd.⁴¹

Variabele 2: vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

De vraag of het vertrouwen in de journalistiek en het nieuws nog steeds hoog is vanuit het perspectief van de journalist zelf, kan niet volledig beantwoord worden. Wel blijkt uit de literatuur dat een groot deel van de journalisten het belangrijk vindt dat de ethische codes altijd worden gehandhaafd. Zie [bijlage 4](#). Ook is de volgende uitspraak te lezen: " Dutch journalists felt little influenced by sources from within the political and civic realm: the government, politicians, censorship, religion, the military, police and state security, pressure groups, and business people. They also reported only minor influence from friends, acquaintances and family as well as from colleagues in other media."⁴² Nederlandse journalisten zeggen zelf dus weinig beïnvloed te worden door buitenaf en ook wordt door 90,8% van de respondenten beweerd een grote mate van professionele autonomie te hebben.⁴³ Daarbij is uit een ander onderzoek gebleken dat de traditionele journalist zich vooral richt op het verzamelen van feitelijke, maar daarbij ook volledige informatie.⁴⁴

Variabele 3: geen vertrouwen in de journalistiek en het nieuws

Variabele drie gaat vooral in op het gebrek aan vertrouwen van het publiek in de journalistiek, maar er valt ook te lezen dat journalisten zelf af en toe twijfelen. Het gaat in deze gevallen niet om hun specifieke vertrouwen in het vak zelf, maar er wordt wel duidelijk dat journalisten zichzelf zorgen maken over het ogenschijnlijke afgenomen vertrouwen in de journalistiek.⁴⁵ Daarbij wordt ook omschreven dat de snelheid en techniek waarmee alles tegenwoordig moet gaan binnen het vak nadelige gevolgen kan hebben voor de betrouwbaarheid en accuraatheid.⁴⁷

---

³⁹ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. <https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 99-100.

⁴⁰ Idem, 195.

⁴¹ Hermans, L. (2017, januari). *Journalists in the Netherlands (country report Worlds of Journalism Study)*. https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study. P. 2.

⁴² Idem, p. 5.

⁴³ Idem, 4.

⁴⁴ Diekerhof, E. (2020, 23 oktober). Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen. JournalismLab. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.journalismlab.nl/hoe-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>.

⁴⁵ Hermans, L. (2017, januari). *Journalists in the Netherlands (country report Worlds of Journalism Study)*. https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study. P. 5.

⁴⁶ Diekerhof, E. (2020, 23 oktober). Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen. JournalismLab. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.journalismlab.nl/hoe-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>.

⁴⁷ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. <https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 194-195.

Variabele 4: journalistiek in transitie

Dat het journalistieke vak in transitie is valt een paar keer terug te lezen. Het volgende citaat geeft een duidelijker beeld van de veranderde taak van een journalist: "All kinds of documents, news and information can be found easily. This changes the task of the journalist in the digital age. Instead of finding and disclosing information, the task is now fighting through the information glut and selecting the most important information. It is therefore important to know how to find what you are looking for, and you need time to sift through the information to find exactly what you want."⁴⁸ Een belangrijke verandering is ten eerste dat het publiek steeds belangrijker wordt.⁴⁹ De al eerder benoemde professionalisering heeft ook een grote rol gespeeld bij de veranderingen die zich hebben voorgedaan binnen het vak.⁵⁰ Journalisten zelf geven het volgende aan: "Journalism is currently in a state of change. According to Dutch journalists, the importance of technical skills and the use of search engines had most profoundly changed over the last five years. Also, Dutch journalists experienced that the interaction with the audience has increased substantially. Overall, the journalists' responses point to a substantive deterioration of working conditions in the profession."⁵¹

---

⁴⁸ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*.
<https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 195.

⁴⁹ Diekerhof, E. (2020, 23 oktober). *Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen*. JournalismLab. Geraadpleegd op 9 november 2021, van <https://www.journalismlab.nl/hoer-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>.

⁵⁰ Paulussen, S. (2003). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*.
<https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>. P. 105-108.

⁵¹ Hermans, L. (2017, januari). *Journalists in the Netherlands (country report Worlds of Journalism Study)*.

https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study. P. 5.

Conclusie

In dit onderdeel zal de conclusie van dit onderzoek eerst worden besproken aan de hand van de twee deelvragen waarna een algehele conclusie getrokken zal worden. Daarna zal er een kritische noot geplaatst worden bij het onderzoek en zal er een aanbeveling gedaan worden voor vervolgonderzoek.

Door de komst van het internet is de relatie van de journalist met het publiek veranderd. Vroeger was het publiek genoodzaakt om journalisten te geloven, omdat journalisten de enige bron van informatie waren. Door de komst van het internet is er meer competitie ontstaan binnen de journalistiek en is de journalistiek dus commerciëler geworden. Die commercialisatie van de journalistiek zorgt voor persoonlijker items, wat de kwaliteit van de journalistiek naar beneden haalt. Die competitie zorgt er daarbij ook nog eens voor dat nieuwsmedia de aandacht willen trekken, waardoor de kwaliteit van de media, en de objectiviteit, ook afneemt. Enerzijds valt het te concluderen dat het vertrouwen in de journalistiek afneemt. In de periode van 2006 tot 2010 lag het vertrouwen van het publiek zes procent lager dan in de periode 1996 tot 2000. Daarbij zou de coronatijd dat wantrouwen versterken en geven journalisten aan dat ze niets meer kunnen publiceren zonder betwist te worden. Anderzijds zijn er ook bronnen die juist aangeven dat het vertrouwen in de journalistiek tijdens coronatijd juist is toegenomen en al jaren stabiel is. Het is daardoor lastig om een concrete conclusie te trekken. Er zitten waarheden in beide kanten van het verhaal, waardoor een daadwerkelijk antwoord onmogelijk lijkt. Een vervolgonderzoek is daardoor nodig om een duidelijk antwoord te geven.

Als we beredeneren vanuit de journalist zou je kunnen stellen dat er geen reden is om aan te nemen dat de journalist het vertrouwen in zijn vak is verloren. In de geanalyseerde literatuur wordt vooral aandacht besteedt aan de veranderingen en ontwikkelingen binnen het vak die aanleiding zouden kunnen geven tot een afnemend vertrouwen van het publiek. Technische ontwikkelingen brengen uiteraard uitdagingen met zich mee voor de journalist zelf, maar zouden uiteindelijk ook in hun voordeel kunnen werken. Het is daarmee wel van belang dat de journalist zich continue blijft oriënteren en daarmee op de hoogte blijft van welke aanpassingen nodig zijn om het vak een plek te geven in onze huidige maatschappij. Het actief betrekken van en samenwerken met het publiek is daarbij een belangrijk punt om in het achterhoofd te houden. Door het internet is informatie namelijk voor iedereen beschikbaar, en is het voor mensen ook steeds gemakkelijker om elkaar op te zoeken in een eigen bubbel. Door publieksonderzoek te doen en feedback van het publiek actief te verzamelen en verwerken, kan de journalist laten zien dat hij het belangrijk vindt wat zijn lezers denken. Het publiek krijgt op deze manier het gevoel dat zij ertoe doen en kunnen vertrouwen op de informatie die de journalist verschaft.

Het kan voor journalisten die al jarenlange ervaring hebben best een onderneming zijn om zich onder te dompelen in alle mogelijkheden van de 21e eeuw. Daarnaast komen er steeds meer platforms, mediaoutlets en publiekscontent bij die de concurrentiestrijd vergroten. Ondanks deze concurrentie, heeft de technologische vooruitgang van de afgelopen twintig jaar er ook voor gezorgd dat de journalistiek veel meer middelen heeft gekregen om een boodschap over te brengen en aantrekkelijker te maken voor het publiek. Veel kranten bijvoorbeeld zijn niet meer alleen afhankelijk van abonnees op de papieren krant, maar geven ook online abonnementen uit.

Er kan dus geconcludeerd worden dat met het journalistieke vak zeker iets te verduren heeft gehad de afgelopen jaren, en zelfs decennia. De komst van het internet heeft op vele vlakken in onze samenleving verandering teweeggebracht, en op het gebied van journalisten alles weer op scherp gezet. Fake news, factchecken, bubbel, allemaal begrippen die een grote lading hebben gekregen

met de ontwikkeling van het internet en de sociale media. De algehele conclusie van dit onderzoek is dat de komst van het internet ervoor gezorgd heeft dat het vertrouwen in de journalistiek veranderd en enigszins af is genomen ten opzichte van voordat het internet zijn intrede deed. Het publiek heeft zelf de vrijheid om rond te bewegen op het internet en is sneller vatbaar voor invloeden van mensen met dezelfde overtuigingen. Doordat een doorsnee nieuwsconsument niet meer alleen afhankelijk is van journalisten zullen zij het werk wat journalisten uitvoeren sneller in twijfel trekken door zelf op onderzoek uit te gaan. Het wordt dus voor de journalist nog belangrijker om secuur te werken, betrouwbaar te zijn, de feiten te checken en te communiceren met het publiek. Ondanks dat de journalist zichzelf nog steeds ziet als de leverancier van feiten, is het van groot belang dat hij dit ook blijft overbrengen naar het publiek en zijn best doet om zijn positie te blijven veroveren. De journalist moet kwaliteit brengen die iets toevoegt aan de informatieovervloed waar momenteel sprake van is. Zolang de journalist blijft knokken voor het veroveren van zijn positie en daarbij het publiek actief betreft, is er geen reden tot paniek.

Bij het lezen van de conclusie moet in het achterhoofd gehouden worden dat dit een kleinschalig onderzoek is geweest. Er zijn in totaal tien schriftelijke bronnen geraadpleegd, waarvan sommige dateren uit 2004. Daarentegen is wel geprobeerd een grote verscheidenheid aan bronnen te raadplegen, dus ook recentere literatuur is gebruikt. Het is in het geval van een kwalitatief onderzoek lastig om te zeggen wat de concrete uitkomst is, want die is er vaak niet. Ook in dit geval is er geen concrete uitspraak te doen over de huidige staat van de journalistiek, omdat die altijd en eeuwig in beweging is. Wel kan dus worden geconcludeerd dat de komst van het internet grote impact heeft gehad op het vak en de perceptie ervan, voor zowel journalist als consument.

Wat betreft het vertrouwen van het publiek is het lastig om een concrete conclusie te trekken. Daardoor raden we aan een grootschalig publieksonderzoek op te zetten om een concreet antwoord te krijgen op de vraag rondom het vertrouwen van het publiek. Hoewel we voor de vraag of journalisten nog vertrouwen in hun vak hebben, een duidelijker antwoord kunnen verschaffen, is het toch nog handig om een kwantitatief onderzoek door middel van een grootschalige enquête plaats te laten vinden.

Bijlagen

Bijlage 1 is apart bijgevoegd bij het inleveren op Canvas.

Bijlage 2 is apart bijgevoegd bij het inleveren op Canvas.

Bijlage 3:

Table 1: Roles of journalists

	N	Percentage saying "extremely" and "very important"	Mean	Standard Deviation
Report things as they are	518	92.9	4.52	.68
Provide advice, orientation and direction for daily life	516	72.1	3.91	.95
Tell stories about the world	519	69.4	3.88	1.05
Be a detached observer	513	64.9	3.76	.98
Provide analysis of current affairs	517	64.8	3.81	1.05
Let people express their views	518	59.8	3.63	1.03
Be an adversary of the government	513	46.2	3.26	1.25
Provide entertainment and relaxation	516	45.9	3.34	1.12
Educate the audience	512	40.0	3.21	1.08
Provide information people need to make political decisions	508	33.7	2.82	1.22
Monitor and scrutinize business	513	30.0	2.86	1.24
Provide the kind of news that attracts the largest audience	516	29.3	2.85	1.15
Monitor and scrutinize political leaders	508	28.1	2.72	1.32
Promote tolerance and cultural diversity	495	27.7	2.77	1.14
Influence public opinion	505	23.4	2.70	1.09
Advocate for social change	494	23.1	2.66	1.08
Motivate people to participate in political activity	509	22.0	2.61	1.09
Set the political agenda	504	16.9	2.41	1.10
Support national development	499	10.6	2.16	1.01
Support government policy	502	2.0	1.62	.72
Convey a positive image of political leadership	497	1.0	1.54	.64

Question: Please tell me how important each of these things is in your work. 5 means you find them extremely important, 4 means very important, 3 means somewhat important, 2 means little importance, and 1 means unimportant.

Bijlage 4:

Table 2: Ethical orientations of journalists

	N	Percentage saying "strongly" and "somewhat agree"	Mean	Standard Deviation
Journalists should always adhere to codes of professional ethics, regardless of situation and context	512	88.7	4.30	.91
What is ethical in journalism depends on the specific situation	515	68.5	3.61	1.30
It is acceptable to set aside moral standards if extraordinary circumstances require it	503	49.7	3.14	1.33
What is ethical in journalism is a matter of personal judgment	515	45.8	2.99	1.32

Question: The following statements describe different approaches to journalism. For each of them, please tell me how strongly you agree or disagree. 5 means you strongly agree, 4 means somewhat agree, 3 means undecided, 2 means somewhat disagree, and 1 means strongly disagree.

Artikel Fleur

Het afnemende vertrouwen in de journalistiek. Iets wat de laatste jaren steeds vaker aan bod gekomen is. Op 9 oktober 2021 bijvoorbeeld trokken verschillende demonstranten naar het NOS-gebouw in Hilversum om zich uit te spreken over het zogeheten 'fake news' dat verschillende media zouden verspreiden. Sommige mensen zijn dus duidelijk over hun overtuigingen, maar hoe zit het met de journalisten zelf? Vertrouwen zij nog in hun vak?

In een onderzoek uitgevoerd door Kyra van der Weel en mijzelf hebben wij een conclusie kunnen trekken over deze vraag. Zo hebben wij ontdekt dat journalisten zeker nog vertrouwen hebben in hun eigen vak. Ze maken zich vooral zorgen over het afnemende vertrouwen van het publiek. Dat blijkt volgens andere onderzoeken een ongegronde reden. Zo wees een onderzoek van Motivaction, uitgevoerd door Het Grote Interview Theater, dat maar 9% van de ondervraagden zegt het nieuws categorisch niet te vertrouwen. Ook in een onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek is een vertrouwensdip niet terug te vinden. Nergens om je zorgen over te maken zou je dus denken.

Dat is echter niet helemaal waar. Journalisten geven namelijk aan dat hun werk wel degelijk veranderd is in de afgelopen jaren en dat dit moeilijkheden met zich meebrengt. Zo geven ze aan dat het hebben van technische skills steeds belangrijker wordt, en dat ook het contact met het publiek steeds centraler komt te staan. Een achterliggende oorzaak hiervan is het toenemende gebruik van social media en de daarmee gepaarde user-generated content, oftewel, content gegenereerd door het publiek zelf. Nederlandse journalisten geven ook aan dat feedback van het publiek, maar publieksonderzoek steeds belangrijker zijn geworden.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben invloed op het journalistieke vak. Het wordt voor de journalist namelijk steeds belangrijker om nieuws te selecteren en verifiëren. Dit door het grote aanbod van informatie en content op het internet. Alles wat binnenkomt moet eerst bekeken en bevestigd worden voordat daar iets mee gedaan kan worden. Aan de ene kant zou je kunnen stellen dat dit juist zou zorgen voor een betere kwaliteit van de journalistiek. Informatie moet echter vaker gefilterd en gecheckt worden. Het tegenovergestelde is echter waar. Tegenover deze informatieovervloed komt namelijk ook een verhoogde tijdsdruk te staan. Er is namelijk een continue vraag naar informatie, waardoor van de journalist verwacht wordt dat hij sneller werkt dan ooit tevoren. Dit, in combinatie met het extra onderzoekswerk, zou kunnen resulteren in een slordigere werkhouding die vaak verband houdt met een mindere mate van accuraatheid en betrouwbaarheid.

Bovengenoemde situatie is uiteraard geen gegeven, en het hoeft dus niet automatisch te betekenen dat deze technische ontwikkelingen een afbreuk doen aan de betrouwbaarheid van het nieuws dat een journalist brengt. Het betekent echter wel dat er flexibiliteit wordt verwacht van een journalist, en dat hij zich continue moet aanpassen aan het veranderende klimaat. Het inzetten van interactiviteit en hypertextualiteit wordt steeds belangrijker om het publiek te interesseren en betrekken bij het proces van nieuwsgaring en onderzoek doen. Door het publiek een bepaalde mate van inspraak te verlenen en in gesprek te blijven met de doelgroep kan de mate van vertrouwen vergroot worden.

Voor de journalist zelf wordt het dus extra belangrijk om vast te blijven houden aan het innerlijke morele kompas en de ethische codes die door de meesten in het vak worden gehandhaafd. Ondanks alle ontwikkelingen zien journalisten zichzelf nog steeds als onmiskenbaar onderdeel van de samenleving, die richting bieden, onderwijzen, en duiding geven aan gebeurtenissen. De journalisten zijn het vertrouwen in hun vak dus zeker nog niet kwijt. Door secuur te werk te gaan en kleine

aanpassingen te doen, zal een journalist zich kunnen onderscheiden van een amateur en daarmee zijn waardevolle positie in de wereld behouden.

Literatuurlijst

- Diekerhof, E. (2021, 23 juni). *Hoe journalisten aan vertrouwen bouwen*. Journalismlab.
<https://www.journalismlab.nl/hoe-journalisten-aan-vertrouwen-bouwen/>.
- Fortunati, L., Sarrica, M., O'Sullivan, J., Balcytiene, A., Harro-Loit, H., Macgregor, P., Roussou, N., Salaverria, R., & De Luca, F. (2009, juli). *The Influence of the Internet on European Journalism* (Pages 928–963). *Journal of Computer-Mediated Communication*.
<https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2009.01476.x>.
- Fortunati, L., Sarrica, M., O'Sullivan, J., Balcytiene, A., Harro-Loit, H., Macgregor, P., Roussou, N., Salaverria, R., & De Luca, F. (2009, juli). *The Influence of the Internet on European Journalism, Journal of Computer-Mediated Communication*.
<https://academic.oup.com/jcmc/article/14/4/928/4583556?login=true>.
- Heilbron, B. (2021, 3 maart). *Baudet kondigt NOS Journaal aan als 'fake news'*. NRC.
<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/03/03/baudet-kondigt-nos-journaal-aan-als-fake-news-a4034025>.
- Hermans, L. (2016, november). *Journalists in the Netherlands*. Windesheim University.
https://www.researchgate.net/publication/317092360_Journalists_in_the_Netherlands_country_report_Worlds_of_Journalism_Study.
- Hofstede, S. (2020, 25 november). *Gaat de journalistiek door een vertrouwenscrisis? Er lijkt eerder sprake van een kloof*. SVDJ. <https://www.svdj.nl/nieuws/gaat-de-journalistiek-door-een-vertrouwenscrisis-er-likt-eerder-sprake-van-een-kloof/>.
- Kathleen Ferrier (Host). (Dec 4, 2020). *Het vertrouwen in de journalistiek [podcastaflevering]*. In *Het Unesco Gesprek, PodNL*. <https://podcastluisteren.nl/ep/Het-Unesco-Gesprek-Het-vertrouwen-in-de-journalistiek>.
- Mediacourant.nl. (2020, 23 juli). *Marcel Gelauff: 'FvD en PVV voeden wantrouwen NOS'*.
<https://www.mediacourant.nl/2020/07/marcel-gelauff-fvd-en-pvv-voeden-wantrouwen-nos/>.
- Omroep, R. P. (2021, 13 juli). *RPO - Vertrouwen in nieuws in afgelopen coronajaar toegenomen*. RPO.
<https://www.stichtingrpo.nl/vertrouwen-in-nieuws-in-afgelopen-coronajaar-toegenomen/>.
- Paulussen, S. (2004). *Een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. Universiteit Gent.
<https://biblio.ugent.be/publication/471309/file/1875907>.
- Pleijter, A., Tebbe, F., & Hermans, L. (2002, maart). *Nieuwe journalisten door nieuwe bronnen?* Katholieke Universiteit Nijmegen.
https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/19159/19159_nieujodon.pdf.
- Rogmans, D. (2021, 1 februari). *Het vertrouwen in het nieuws en de journalistiek is in Nederland nog steeds hoog / Villamedia*. Villamedia. Geraadpleegd op 10 november 2021, van <https://www.villamedia.nl/artikel/het-vertrouwen-in-het-nieuws-en-de-journalistiek-is-in-nederland-nog-steds-hoog>

@stolk79. (2020, 22 juli). *Stolk79 on dutch news outlets* [Tweet]. Twitter.
<https://twitter.com/stolk79/status/1286042893124341767>.

Van der Wurff, R., & Schönbach, K. (2012). *Publieke verwachtingen van journalistieke accountability: hoe denken Nederlanders over de verantwoordelijkheid van de journalistiek?* Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, ASCoR. <https://hdl.handle.net/11245/1.377861>.

Van der Wurff, R., & Schönbach, K. (2013, mei). *Audience Expectations of Media Accountability in the Netherlands*, *Journalism Studies* (pages 121–137).
<https://doi.org/10.1080/1461670X.2013.801679>

Van Rhijn, J. [@JohnRhijn]. (2020, 23 juli). *John van Rhijn # kunstwoordenaar on Dutch Newsoutlet*. [Tweet]. Twitter. <https://twitter.com/JohnRhijn/status/1286057196204195841>.

Visscher, J. (2020, 28 december). *Waar komt wantrouwen tegen pers vandaan?* RD.nl.
<https://www.rd.nl/artikel/900965-waar-komt-wantrouwen-tegen-pers-vandaan>.